

IZKUŠNJA OPAZOVANJA POUKA NA OSNOVNI ŠOLI NYDAMSKOLEN IN DNEVNE RUTINE V VRTCU NYDAM BORNEHUS NA DANSKEM

Magdalena Doberšek, prof. razrednega pouka, in Špela Rezar, univ. dipl. pedagoginja, OŠ Dobje, ter Nina Škoberne, dipl. vzgojiteljica predšolskih otrok, Vrtec Dobje

V okviru projekta Erasmus+ K1, v katerem je sodelovala tudi OŠ Dobje, smo se tri pedagoške sodelavke, dve učiteljici na osnovni šoli in vzgojiteljica v Vrtcu Dobje, udeležile opazovanja vzgojno-izobraževalnega procesa na osnovni šoli Nydamskolen in vrtcu Nydam Bornehus na Danskem. V okviru zastavljenih ciljev projekta smo želele pridobiti vpogled v obstoječi danski izobraževalni sistem in neposredno učiteljevo delo ter pridobljene strokovne izkušnje, didaktična in metodološka izobraževalna znanja, da bi primere dobre prakse lahko prenesle v svoje nadaljnje poklicno delo: želimo si, da bi se naše pridobljene izkušnje v kar največji meri izkazovale v kakovostnejšem izvajanju učnega procesa v šoli in dnevni aktivnostih v vrtcu v okviru dnevne rutine. – V okviru projekta smo učiteljice prav tako urile svoje kompetence tujega jezika (angleščina) ter se srečale z osnovami danščine in tudi nemščine, kar je doprineslo k našemu osebnostnemu razvoju in tudi zadovoljnemu počutju.

ZA UVOD

Pedagoške sodelavke in kolegice, dve učiteljici razrednega pouka in ena vzgojiteljica, smo v okviru projekta Erasmus+ K1, v katerem je v šolskem letu 2017/2018 sodelovala tudi naša Osnovna šola Dobje (skupaj z Vrtcem Dobje), v mesecu maju pet dni gostovale na Danskem, na osnovni šoli Nydamskolen in vrtcu Nydam Bornehus v mestu Nydam: prisostvovali smo lahko pouku oz. aktivnostim otrok v vrtcu in prvih (štirih) razredih osnovne šole.

V prispevku želimo predstaviti našo pedagoško dragoceno izkušnjo opazovanja pouka in aktivnosti na eni od danskih osnovnih šol in vrtcev in ob tem, seveda le v osnovnih obrisih, podati tudi primerjavo slovenskega in danskega vzgojno-izobraževalnega procesa, kot poteka v obdobju vrtca in prvih (treh oz. štirih) razredov osnovne šole.

DANSKI IN SLOVENSKI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SISTEM

Seveda tako danski kot slovenski vzgojno-izobraževalni sistem poznata obe temeljni instituciji, tj. vrtec in osnovno šolo, vendar so med obema

sistemoma tudi pomembne razlike. Poglejmo v osnovnih obrisih.

Na Danskem

- Predšolski otroci imajo možnost neobveznega dnevnega varstva v organiziranih centrih za dnevno varstvo, med katere prištevajo jasli (za otroke od 6. meseca do 3. leta starosti), vrtece – javne in zasebne (za otroke od 3 do 5, 6 let), zasebne organizacije, družinska dnevna varstva otrok in starostno integrirane zavode (za otroke od 1 leta do 5, 6 let) (Vir: Danish Pre-school Education, 2017). Pogoj za vpis otroka v javni vrtec je starost 3 leta.

Osnovnošolsko izobraževanje na Danskem je sestavljeno iz obveznega začetnega, t. i. predšolskega razreda (razred 0), 9 obveznih razredov ter neobveznega izbirnega razreda (razred 10).

- Osnovnošolsko izobraževanje je sestavljeno iz obveznega začetnega, t. i. predšolskega razreda (razred 0), 9 obveznih razredov ter neobveznega izbirnega razreda (razred 10) (skupaj 11 razredov). Pogoj za vpis otroka v osnovno šolo je njegova starost 6 let (za razred 0, tj. za začetni, t. i. predšolski razred osnovne šole).

Pri nas

- Predšolski otroci imajo možnost neobveznega dnevnega varstva v

javnih ali zasebnih vrtcih, v katere se lahko vključijo otroci, stari 11 mesecev: vrtec otroci lahko obiskujejo do starosti 5, 6 let.

- Osnovnošolsko izobraževanje je obvezno (devetletna osnovna šola) in poteka od 6. leta starosti do 15. leta starosti (1.–9. razred). Devetletna osnovna šola je razdeljena na 3 vzgojno-izobraževalna obdobja:
 - prvo: od 1. do 3. razreda,
 - drugo: od 4. do 6. razreda in
 - tretje: od 7. do 9. razreda.

Podobni cilji danskega in slovenskega osnovnošolskega vzgojno-izobraževalnega procesa

Osnovni cilj osnovnošolskega izobraževanja na Danskem je učence opremiti z znanjem in spretnostmi, ki jih bodo pripravile za nadaljnje izobraževanje, in v njih vzbuditi notranjo motivacijo za vseživljenjsko učenje (Vir: The Aims of the Folkeskole).

Tudi pri nas je cilj osnovnošolskega izobraževanja, kot navaja Zakon o osnovni šoli (2006), zagotavljanje kakovostne splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu, spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti, omogočanje osebnostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi

Prišle smo pred "našo dansko šolo".

sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe, pridobivanje zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti za vseživljenjsko učenje (Vir: Zakon o osnovni šoli, 2006, 2. člen).

In v čem so vendarle pomembne razlike?

Oba, slovenski in danski vzgojno-izobraževalni sistem v osnovi poudarjata iste standarde, vendar so med njima, kot je že splošno znano, tudi pomembne razlike – in prav neposredno prepoznavanje teh razlik oz. specifičnosti danskega vzgojno-izobraževalnega načina in uvid v njegov izhodiščni koncept je bil namen našega sodelovanja pri projektu izmenjave. In kaj smo v vrtcu Nydam Bornehus in osnovni šoli Nydamsskolen s pedagoško usmerjenim opazovanjem (do vključno tretjega razreda) in primerjavo videle in doživele – v čem so torej razlike med danskim in našim vzgojno-izobraževalnim načinom, med dansko in našo šolo?

Povzeto povedano bi lahko rekly, da je danska šola prijaznejša do otrok –

in to v najbolj žlahtnem, življenjsko polnem, konstruktivnem pomenu zveze "šola, prijazna do otrok" (naj pripomnimo, da ima ta besedna zveza ima pri nas nekoliko drugačno konotacijo), kar ima, to lahko zapišemo, pomembne pozitivne učinke na oblikovanje otrokove osebnosti in na njegov razvoj v smislu njegovega nadaljnjega socialnega/družbenega (so)delovanja. Način razmišljanja, ki vpliva na profesionalnost in vodi ravnanje pedagogov in vzgojiteljev, namreč že v samem konceptu vzgojno-izobraževalnega pristopa izhaja iz prepričanja, da je potrebno že predšolske otroke vzgajati v duhu, da postanejo samostojni in da prevzamejo odgovornost zase, za svoje vedenje in svoja ravnanja.

V nadaljevanju bomo specifične poteze danskega vzgojno-izobraževalnega pristopa, ki smo jih lahko spoznale z metodo neposrednega opazovanja ob prisotnosti pri pouku in drugih

aktivnostih, predstavile nekoliko podrobneje.

SPECIFIČNOSTI DANSKEGA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEGA PROCESA

Poudarimo naj, da je na Danskem pomemben temelj za osnovnošolski vzgojno-izobraževalni proces je vzpostavljen že v vrtcu, in sicer – zanimivo in za nas na prvi pogled morda celo presenetljivo! – s prosto igro, ki ji danski koncept vzgojno-izobraževalnega dela, skladno z danskim načinom življenja, pripisuje izredno velik pomen.

Poglejmo z nekaj potezami v danski vrtčevski in osnovnošolski vsakdan.

Specifičnosti dnevne rutine v vrtcu Nydam Bornehus

Izpostavile bomo tri, štiri poteze in tako opozorile na tiste vidike, ki pri nas v vrtcu največkrat povzročajo težave.

Izpostavile bomo tri, štiri poteze in tako opozorile na tiste vidike, ki pri nas v vrtcu največkrat povzročajo težave.

- Prosta igra in njen pomen

Prosta igra je prevladujoči del dnevne rutine v vrtcu. Vzgojitelji odgovornost za vsakdanja dejanja in ravnanja poskušajo v večji meri prenesti na otroke same, saj velja prepričanje, da se bo otrok na ta način največ naučil in pridobil svojo lastno izkušnjo. Kot pravijo Danci: »Otrok mora pasti, da se bo naučil pobrati«. S prosto igro z nestrukturiranim naravnim materialom pri otrocih želijo spodbuditi ustvarjalnost. V vrtcu Nydam Bornehus dovoljujejo, da otroci plezajo po drevesih, živi meji, se bosijo igrajo v blatu, so mokri in umazani, ... Na ta način ne omejujejo otroške domišljije in naravne, proste igre ter tako navajajo otroke tudi k odgovornosti za vsakdanja ravnanja in skrbijo za njihov celostni razvoj.

- Dnevni obroki in počitek/spanje

Kot zanimivost lahko izpostavimo tudi, da otroci svoje dnevne obroke prinesejo s sabo v lunch paketih in si jih sami postrežejo. Vzgojitelji

otrokom v času počitka prepuščajo možnost izbire – ali se bodo igrali ali spali – odvisno od otrokovih potreb. Za zagotovitev otrokove sproščenosti in dobrega počutja vzgojitelji vsakodnevno izvajajo jutranjo masažo.

- Starši so lahko prisotni

Starši so v danskem vrtcu lahko prisotni kadarkoli. Seveda tudi iz tega – pa tudi iz zgoraj predstavljenih potez, ki kažejo naraven pristop – izhaja sproščen in kooperativen odnos med vrtcem/vzgojitelji in starši, kar vsekakor vpliva tudi na pristnejši sodelovalni odnos med vrtcem/vzgojitelji in otroki in sproščeno, pozitivno počutje otrok v vrtcu ter tako spodbudno vpliva na njihov razvoj.

Specifičnosti vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli Nydamskolen

Koncept vzgojno-izobraževalnega pristopa, ki je za temeljno izhodišče vzpostavljen že v vrtcu, se nadaljuje in seveda nadgrajuje tudi v osnovni šoli.

- Pomen obveznega začetnega, t. i. predšolskega razreda (razreda 0) in vloga proste igre

Pomemben del obveznega predšolskega razreda je prosta igra, saj otrokom/učencem omogoča lažji prehod v 1. razred osnovnošolskega izobraževalnega sistema. Otroci se v razredu 0 na ta način postopno seznanijo s strukturo vzgojno-izobraževalnega dela v šoli in razvijajo potrebne socialne veščine (Danish Ministry of Education, 2018). Učitelji poskušajo že v tem, t. i. predšolskem razredu pri otrocih razvijati odgovornost zase in za druge, kar vpliva na razvoj medsebojnega zaupanja med učitelji in učenci in tudi med samimi učenci.

- Frontalne oblike je malo, pomen drugih oblik pouka

Poudarimo naj, da je frontalnega pouka malo, zajema samo podajanje osnovnih navodil, otroci nato delo opravljajo individualno, v dvojicah ali v skupinah (heterogenih ali homogenih). Pri tem učitelj pogosto

Sproščena drža med poukom je nekaj običajnega.

upošteva njihove želje. Otroci se pri takšnih načinih dela naučijo medsebojnega sodelovanja. Pri opravljanju aktivnosti sledijo svojemu lastnemu tempu glede na njihove sposobnosti.

- Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije

Da otrokom čim bolj približajo šolske vsebine in vzdržujejo motivacijo za delo, že v predšolskem obveznem razredu pogosto uporabljajo IKT tehnologijo.

- Prijetna, zdrava, sproščena šolska klima

Za zagotovitev zdravja, prijetne in sproščene šolske klime se dopušča in je celo zaželeno, da so učenci in učitelji v šoli bos. Na sproščeno šolsko klimo vpliva tudi neomejevanje svobode v smislu oblik vedenja, ki so v šolah načeloma uniformirane: tako učitelju v času pouka na primer ni pomembno, kako otrok sedi – ali na stolu, na mizi ali na tleh, ali hodi po razredu ali nosi pokrivalo, kako drži svinčnik v roki, kar kaže na to, da na šoli ni uniformiranosti in – naj ob tem posebej izpostavimo – tudi ni večjih disciplinskih problemov: vlada mirno sproščena klima. Učenci se po športnih aktivnostih redno tuširajo v umivalnici, učijo jih, da so vsi enaki in da med njimi ni razlik. Že od začetka izobraževanja jih učijo empatičnega odnosa do drugih oseb in sprejemanja medsebojnih razlik.

- Več odmorov

V času pouka je otrokom zagotovljeno več odmorov, kar vpliva na večjo koncentracijo in umirjenost pri pouku. Učna ura traja 45 minut, med poukom pa so trije odmori, in sicer dva 20-minutna in en 1-urni odmor (v času kosila).

- Seznanjanje s "prihodnjimi" učitelji
Ob koncu šolskega leta učenci obveznega predšolskega razreda (razreda 0) in učenci 3. razreda spoznajo učitelje, ki jih bodo poučevali v naslednjem triletju tako, da se jim le-ti predstavijo in z njimi izvedejo nekaj šolskih ur. Na ta način učenci navežejo prve stike in tako umirjeno zakorakajo v novo šolsko leto.

- Napredovanje v višji razred
Učenci v višji razred napredujejo avtomatično. Učencem z učnimi težavami je zagotovljena ustrezna dodatna učna pomoč. Na omenjeni šoli imajo 3 oddelke s prilagojenim programom in oddelek za avtistične otroke.

- Način vrednotenja znanja do 8. razreda: evalvacija napredka služi kot smernica za posameznega učenca
Omeniti je potrebno tudi dejstvo, da danska osnovna šola ni storilnostno naravnana. Učenci do osmega razreda niso ocenjeni s številskimi ocenami. Vloga učitelja je, da otroke nauči novega znanja, ne da jih ocenjuje. Učitelji med šolskim letom in ob zaključku sicer vrednotijo napredek posameznega učenca v skladu s stopnjo in cilji posameznih predmetov. Evalvacija napredka služi kot smernica za posameznega učenca in kot orodje za nadaljnje načrtovanje in organizacijo poučevanja (Danish Ministry of Education, 2018). Na podlagi opravljenih vrednotenj prav tako opravijo pogovor s starši o otrokovem napredku in zapišejo v šolsko dokumentacijo nekaj povedi za posamezen predmet.

- Številске ocene šele v 8. razredu: 7-stopenjska lestvica
Danski osnovnošolci pridobijo številске ocene v 8. razredu. Za številsko ocenjevanje se uporablja 7-stopenjska lestvica, ki jo sestavlja pet pozitivnih ocen in dve negativni oceni, kot kaže spodnja tabela.

Ocena	Opis ocene/pomen	Ocena glede na ECTS lestvico
12	odlična izvedba	A
10	zelo dobra izvedba	B
7	dobra izvedba	C
4	dobra, ustrezna izvedba	D
02	zadostna izvedba	E
00	nezadostna izvedba	Fx
-3	nesprejemljiva izvedba	F

(Povzeto po: Danish Ministry of Education, 2018)

- Izpolnjevanje ocenjevalne lestvice počutja

Kot zanimivost lahko pri tem izpostavimo, da učenci Nydamskolen po vsaki lekciji izpolnijo ocenjevalno lestvico počutja. Učitelj s tem pridobi povratno informacijo o izvajanju svojega dela in počutju svojih učencev.

- Uporaba Kagan strategije

Vse zgoraj opisano vpliva na umirjenost učencev kot tudi učiteljev in posledično pripomore k prijetnejšemu vzdušju. Za vzpostavitvev sodelovanja in miru v razredu uporabljajo Kagan strategije. Ena od teh enostavnih, pa vendar motivacijsko močnih strategij je na primer tudi tale – pri pouku tujega jezika: učenec, ki želi komunicirati, dvigne roko in z dvignjeno

Za vzpostavitev sodelovanja in miru v razredu uporabljajo Kagan strategije.

roko hodi po razredu in "išče" sosednika; sošolec, ki se odzove, pride z dvignjeno roko k njemu in mu da "petko" (pozdrav dlan ob dlan) in v komunikaciji nato skupaj utrjujeta učno snov. Tako učitelji omogočajo, da zastavljene naloge spodbujajo skupinsko delo, komunikacijo v učilnici, krepijo zaupanje in ohranjajo zanimanje za izobraževalne vsebine (Kagan 2009). Metode dela temeljijo na razumevanju in reševanju problemov z različnih zornih kotov. V ospredju je mišljenje in razmišljanje

Učenci do osmega razreda niso ocenjeni s številskimi ocenami.

posameznika in ne pomnjenje "izobraževalnih" podatkov z različnih predmetnih področij. Vsak učenec se zaveda lastnih odgovornosti in dolžnosti. Šolska klima je zato prijetna in sproščena.

NAJ ZA SKLEP STRNEMO

Naši danski šolski dnevi na osnovni šoli Nydamskolen in v vrtcu Nydam Bornehus so bili za nas doživljajsko polna, srečna, bogata pedagoška izkušnja. V živo spremljati in neposredno opazovati vsakdanji življenjsko-delovni učno-vzgojni proces, biti kot prijateljski gost tako pristno gostoljubno, odprtih rok in srca sprejet na izmenjavo, na šoli v drugem okolju, s slovito dansko pedagoško tradicijo, je bila za nas velika, res lepa, izjemna priložnost.

Danska osnovna šola Nydamskolen živi sodelovalno, je učno in vzgojno razveseljujoča, življenjsko obetavna. Prosta igra, ki je že v vrtcu konceptualno postavljena za naravni

temelj otrokovega razvoja in naravno prepleta primarno otrokovo igrivost, navdušenje, samoiniciativno iskanje v vedoželjnem raziskovanju, veselje v ustvarjalnosti, radoživost, medsebojno povezavo in povezovanje, se v osnovni šoli zanesljivo, obetavno nadgrajuje v otrokovo sposobnost razvijanja socialnih, čustvenih in izobrazbenih kompetenc za življenje. Eden od pomembnih ciljev danske šole je namreč zdravo, dobro počutje vseh sodelujočih, predvsem seveda učencev, ki jim je tako zasnovano osnovnošolsko izobraževanje, kot smo ga v raznih elementih imele priložnost opazovati tudi me pedagoške sodelavke na izmenjavi, lahko v dragoceno popotnico za nove dni odraščanja in prihodnjega življenja.

Prosta igra, ki je že v vrtcu konceptualno postavljena za naravni temelj otrokovega razvoja, se v osnovni šoli zanesljivo, obetavno nadgrajuje v otrokovo sposobnost razvijanja socialnih, čustvenih in izobrazbenih kompetenc za življenje.

Seveda se zastavlja vprašanje: V čem je "skrivnost" takšnega koncepta danske osnovne šole z njenimi specifičnostmi, ki poleg znanja učencem kar optimalno omogočajo tudi razvijanje socialnih in čustvenih kompetenc in tudi dobro počutje? Iz katerega vira izhajajo korenine koncepta danske šole? In človek se sprašuje, ali je morda prav v moči tega, na pogled neznanega, "skrivnostnega" vira uspešnost danske osnovne šole, ki vzgaja učence v samozavestne, sposobne, sodelovalno odprte in skupnosti naklonjene mlade ljudi – saj pravijo, da so Danci najsrečnejši narod na svetu.

Ni pomembno, kako učenec med poukom sedi: ali na stolu ali na mizi ali na tleh ali ...

Hygge in njegov pomen za koncept danskega šolskega sistema Danci radi in s ponosom povedo, da danski način vzgojno-izobraževalnega dela izhaja iz njihovega, danskega načina življenja in njegovega doživljanja. Hygge je filozofija, umetnost polnega, dobrega življenja po dansko, ki se nanaša na vsa področja življenja. Hygge pomeni "skupaj živeti, uživati v domačnosti". Za Dance ima veliko vrednost in je zato zanje radost preživeti prijetne trenutke z družino in prijatelji, ob mizi ali toplem kaminu skupaj prižigajo svečke, igrajo igre, dobro jedo, se sladkajo s torto in čajem in na splošno uživajo v družbi drug drugega ob prijetnem razpoloženju. To je vrlina, nanjo so ponosni. (Joelle idr. 2017, 139).

– Hygge, danski način življenja in njegovega doživljanja, je pomemben izhodiščni izvir tudi za konceptualno zasnovano danskega šolskega sistema. V tej domači danski življenjski tradiciji je torej navdihujoči temelj za dansko šolo, kar smo sodelavke na izmenjavi lahko začutile tudi v vrtcu Nydam Bornehus in osnovni šoli Nydam skolen.

Hygge, danski način življenja in njegovega doživljanja, je pomemben izhodiščni izvir tudi za konceptualno zasnovano danskega šolskega sistema.

Naj se za zaključek s hvaležnostjo pridružimo misli, zapisani v knjigi Vzgoja po dansko: Kaj eni najsrečnejših ljudi na svetu vedo o vzgoji samozavestnih in sposobnih otrok (2017):

»Dobre ekipe postanejo odlične, ko si člani zaupajo dovolj, da "jaz" zamenjajo z "mi" (Phil Jackson v Joelle, idr. 137).

Kot rečeno, sta slovenski in danski vzgojno-izobraževalni sistem v vrtcih in osnovni šoli v osnovni strukturi, sicer podobna, hkrati pa so v različnih vidikih med njima precejšnje pomembne razlike. Naj nam bo ob številnih pobudah tudi ta nas zapis o naši pedagoški izmenjavi v okviru projekta Erasmus + K1 v razmislek, kako za optimalno dobro otrok v slovenski osnovni šoli poiskati sredino in način, ki bo otrokom zagotavljal prijazno in sproščeno okolje, kjer bo otrok po svojih zmožnostih razvil svoje sposobnosti, osvojil kakovostno znanje, pridobil izobrazbene pa tudi socialne in čustvene kompetence, razvijal odgovornost zase in druge, empatični odnos do svojega bližnjega.

LITERATURA

Danish Ministry of Education (2018). *The Aims of the Folkeskole*. Dostopno na:

<http://eng.uvm.dk/primary-and-lower-secondary-education/the-folkeskole/the-aims-of-the-folkeskole>, 4. 6. 2018.

Danish Preschool Education (2017). Dostopno na:

https://en.wikipedia.org/wiki/Danish_pre-school_education, 4. 6. 2018.

Joelle, Alexander, J., Dissing, Sandhal I. (2017). *Vzgoja po dansko*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kagan, S. (2009) *Kagan Structures: A Miracle of Active Engagement*. San Clemente, CA: Kagan Publishing. *Kagan Online Magazine*, Fall/Winter. Dostopno na:

https://www.kaganonline.com/free_articles/dr_spencer_kagan/281/Kagan-Structures-A-Miracle-of-Active-Engagement, 4. 6. 2018.

Zakon o osnovni šoli (2006). Uradni list RS, št. 81/06 z dne 31. 7. 2006. Dostopno na:

<http://pisrs.si/Pisweb/pregledPredpisa?id=ZAKO448>, pridobljeno 4. 6. 2018.

www.belokranjski-muzej.si

Vabljeni k ogledu razstav, na katerih boste spoznali bogato kulturno dediščino Bele krajine, njeno zgodovino in zaslužne ljudi!

METLIŠKI GRAD

razstava Življenje ljudi v Beli krajini od prazgodovine do sredine 20. stoletja

SPOMINSKA HIŠA

OTONA ŽUPANČIČA VINICA
razstava Župančič – mojster besede;
razstava Zaslužni Belokranjci

GALERIJA KAMBIČ METLIKA

razstava Donacija Kambič